

České vysoké učení technické v Praze FIT

Programování v Pythonu

Jiří Znamenáček

Příprava studijního programu Informatika je podporována projektem financovaným z Evropského sociálního fondu a rozpočtu hlavního města Prahy.

Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti

Python - Objektové programování

Objekty v Python'u

I. V Python'u je objektem všechno. V prvním přiblížení to znamená, že cokoliv v Python'u „umí“ víc, než se na první pohled zdá. Příkladem budiž třeba „obyčejný“ řetězec:

```
txt = "Ahoj, světe!"
txt.startswith('A') --> True
txt.startswith('a') --> False
txt.split() --> ['Ahoj,', 'světe!']
```

Jinými slovy: Prakticky všechno v Python'u má složitější vnitřní strukturu. Řetězec z příkladu výše tak není jenom „obyčejná“ proměnná držící řetězcová data, ale ve skutečnosti složitá struktura, která s těmito řetězcovými daty umí navíc mnoha způsoby nakládat.

→ PS: Jak moc složitá vnitřní struktura řetězce ve skutečnosti je, nám může prozradit vestavěná funkce `dir()`. Ta umožňuje jednoduše zjistit, na jaké dotazy umí příslušný objekt reagovat (formálněji jaké všechny tzv. *atributy* daný objekt má). U řetězce se jedná o následující množinu atributů:

```
['__add__', '__class__', '__contains__', '__delattr__',
```

II. Vágně řečeno jsou objekty jakési černé skříňky, kterých se můžeme přesně určeným způsobem na něco ptát („mačkat tlačítka na jejich povrchu“) a ony nám nějak odpoví (příčemž za odpověď se počítá i výjimka). Proč nám tak odpoví, už není naše starost (pokud jsme onen objekt ovšem nevytvářeli :).

PS: Příklad „špatného“ dotazu, který způsobí výjimku:

```
txt.zacina_na('A') -->
AttributeError: 'str' object has no attribute 'zacina_na'
```

Cesta k objektům

I. Kromě vestavěných objektů v Python'u jsme se už ale setkali i s trochu podobnými strukturami, jmenovitě **moduly**. Například:

```
import sys

print( sys.path )
sys.exit()
```

Jakákoliv proměnná nebo funkce (které jsou ovšem v Python'u „first class citizen“, takže s nimi můžeme nakládat stejným způsobem jako s proměnnými) je v rámci „svého“ modulu definována na jeho globální úrovni (tedy v globálním jmenném prostoru, *namespace*), ale pokud příslušný modul naimportujeme, stanou se rázem součástí jmenného prostoru tohoto modulu (pod jeho jménem), jsou přístupné přes klasickou tečkovou notaci a nemotají se do globálního jmenného prostoru aktuálního modulu.

- Tohle je mimochodem doporučený způsob sdílení např. konfigurace napříč více moduly v programu – prostě vytvořte jeden modul věnovaný zcela uchovávání sdílených proměnných a ten pak v každém dalším modulu, který k nim potřebuje přistupovat, naimportujte a používejte.

II. Podobného „zapouzdření“ však můžeme dosáhnout i na mnohem nižší úrovni než v rámci celého modulu. Každá **funkce** totiž s sebou „nese“ i svůj vlastní kontext – proměnné (a funkce) definované v těle funkce jsou *lokální* a platné pouze pro tuto danou funkci:

```
>>> def funkce(*args):
...     d = {}
...     for i in range( len(args) ):
...         d[i] = args[i]
...     return d

>>> funkce( 'ahoj', 'světe' )
{0: 'ahoj', 1: 'světe'}
```

III. Ještě dalším příkladem podobného přístupu jsou datové struktury. Naprosto typickým příkladem je **n-tice** – jednou provždy dané seskupení proměnných či funkcí přístupné pod svým pořadovým číslem:

```
>>> def bod(x, y, z):
...     from math import sqrt
...     return (x, y, z, sqrt(x*x + y*y + z*z))

>>> u = bod(2, 1, 3)
>>> u
(2, 1, 3, 3.7416573867739413)
>>> u[2]
3
```

- „Vytvořující“ funkce pro zadané souřadnice vrací n-tici, jejímiž prvními dvěma prvky jsou souřadnice bodu a třetím jeho standardní vzdálenost od počátku.

N-tice v Python'u se tak trochu podobají např. záznamům (*record*) z Pascal'u. Mimochodem existuje varianta n-tice, která umožňuje přístup ke svým členům nejen podle pořadí, ale i podle jména – jde o tzv. *pojmenovanou n-tici*. Předchozí příklad by se pomocí ní dal přepsat do podstatně názornější podoby např. takto:

```

>>> from collections import namedtuple
>>> def bod(x, y, z):
...     bod = namedtuple('bod_3D', 'x y z r')
...     from math import sqrt
...     return bod(x, y, z, sqrt(x*x + y*y + z*z))

>>> u = bod(2, 1, 3)
>>> u
bod_3D(x=2, y=1, z=3, r=3.7416573867739413)
>>> u[2]
3
>>> u.z
3

```

OOP

I. Viděli jsme několik možných způsobů „zapouzdření“ hodnot a funkcí do společného „objektu“. Především **moduly**, pokud na každý z nich pohlížíme jako na jednu velkou „černou skříňku“, se chovají velmi podobně klasickým objektům – funkce v modulu si mohou navzájem předávat stav pomocí (místních) *globálních* proměnných a sdílet kusy společného kódu pomocí dalších v modulu definovaných funkcí.

Podobně i samotné **funkce** jsou si samy sobě „objektem“, byť poněkud jiného typu. Mohou obsahovat vlastní *lokální* proměnné či funkce a stav mezi sebou si mohou navzájem předávat pomocí argumentů.

Ale i **pojmenovaná n-tice**, přestože nemůže měnit hodnoty svých prvků, může být doplněna o metody, které na těchto prvcích operují, takže umožňuje podobné, byť zdaleka ne tak flexibilní zapouzdření v rámci jednoho modulu.

→ *Pojmenované n-tice jsou totiž implementovány jako třídy, takže děděním a doplněním vhodných metod můžeme vyrobit vlastní variantu pojmenované n-tice, která toho bude umět „víc“.*

II. V jistých ohledech vrchol snah o zapouzdření dat a metod, které nad nimi operují, do jednoho společného „objektu“, představují **třídy**, pomocí kterých se objekty nejčastěji realizují.

Smyslem tříd v nejjednodušším možném případě je prostě sbalit související data a metody do společné struktury, která je odděluje od jiných částí kódu (rozumí se samo sebou, že by se kód uvnitř tříd neměl „přehrabovat“ v kódu mimo třídu). V naprosté většině případů je však záběr tříd mnohem širší, typicky třídy umožňují produkovat „potomky rodičů“, kteří se chovají podobně (ale ne úplně stejně).

III. Obecně co autor, to vlastní definice objektů i objektového programování ^_^

Klasický příklad na použití objektů

I. Mějme kupříkladu za úkol uschovávat informace o studentech. Běžný postup by mohl být následující:

```
Školák = (jméno, datum narození, krevní skupina, třída, předměty)
předměty = { předmět1: známka, předmět2: známka, ... }
```

Z hlediska programovacího jazyka pak musíme dodržet strukturu paměťové struktury (zde tuplu) a o každé její podčásti musíme vědět, jak konkrétně vypadá a jak s ní tudíž nakládat.

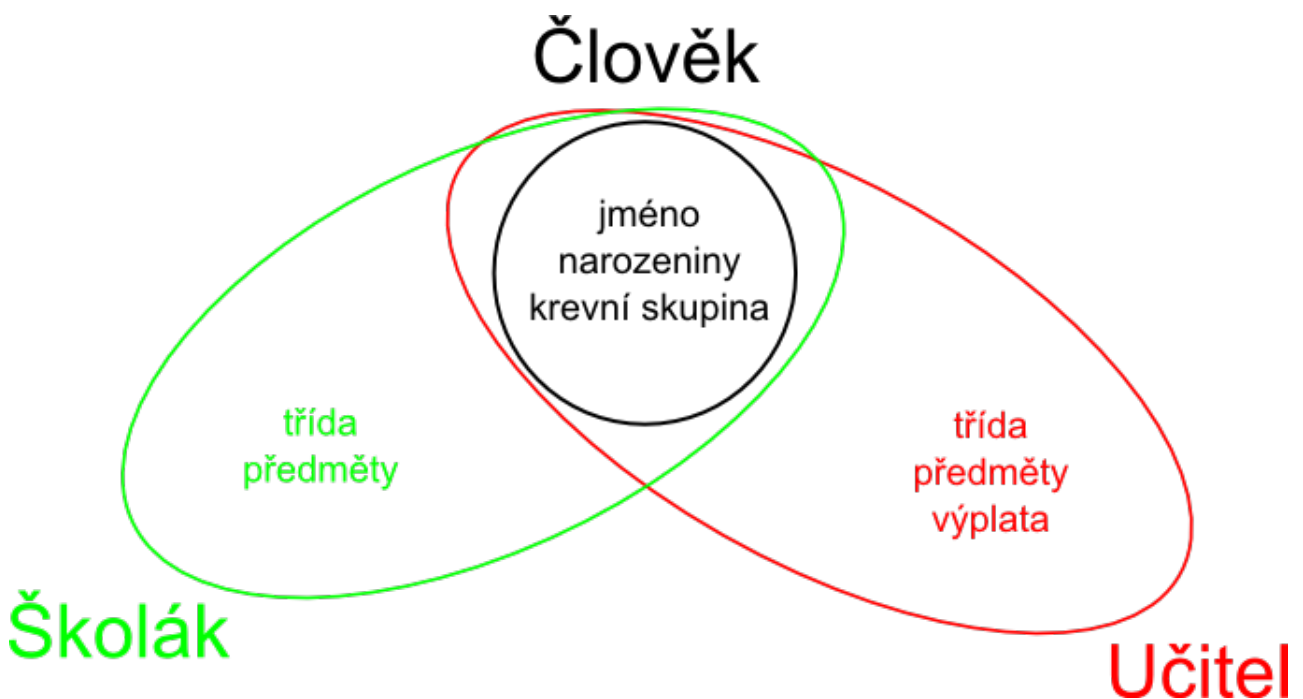
II. Rozšíříme-li požadavek uschování i na učitele, zjistíme, že se za prvé začínáme opakovat a za druhé že významově podobné struktury se mohou dost lišit:

```
Učitel = (jméno, datum narození, krevní skupina, třída, předměty, výplata)
```

Všimněme si, že zatímco `Učitel.třída` je téměř totéž jako `Školák.třída` (až na to, že každý školák patří do nějaké třídy, ale ne každý učitel musí být třídní nějaké třídy), tak učitel předměty vyučuje a není za ně známkován:

```
Učitel.předměty = { předmět1: [třída1, třída2], předmět2: [třída3] }
```

III. Zjevně `Učitel` a `Školák` mají některé části zcela společné, protože jsou oba `Lidé`:

→ To jest: `Člověk = (jméno, narozeniny, krevní skupina,)`

Kritika OOP

- Joe Armstrong (Erlang): "The problem with object-oriented languages is they've got all this implicit environment that they carry around with them. You wanted a banana but what you got was a gorilla holding the banana and the entire jungle."
- Richard Mansfield (Compute! magazine): "Entire generations of indoctrinated programmers continue to march out of the academy, committed to OOP and nothing but OOP for the rest of their lives." & "OOP is to writing a program, what going through airport security is to flying."
- Paul Graham (Lisp): "...the purpose of OOP is to act as a *herding mechanism* that keeps mediocre programmers in mediocre organizations from doing too much damage..."

→ Zdroj: [OOP \[Wikipedia\]](#)